

Elektronsko vročanje

NEŽA POGORELČNIK,
mlada raziskovalka na Pravni fakulteti
Univerze v Ljubljani

1. Uvod

Razvoj informacijske tehnologije in tehnike ter posledično čedalje pogostejša uporaba interneta sta sprožili zahtevo po pravni ureditvi vse širšega spektra dejavnosti¹ našega vsakdanjega življenja, elektronskega poslovanja.² Pravno urejanje področja se je razvijalo od sprejetja prvih aktov na mednarodni in evropski ravni do prenašanja in vnašanja pravil v zakonodaje posameznih držav.

Medtem ko so sprva akti urejali pravila elektronskega poslovanja na splošno, so sčasoma prešli na regulacijo specifičnih delov, hkrati pa se elektronska oblika na vse več področjih pojavlja kot vzporedna in enakovredna klasični. Kot je v komentarju Zakona o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (ZEPEP)³ napisal Marko Pavliha,⁴ bodo elektronske oblike dejavnosti počasi prevzemale klasične in nekoč bomo mirno izpustili pridevnik »elektronsko«, saj bo to postalo vsakdanja oblika poslovanja.

¹ Sem spada elektronsko bančništvo, plačevanje prek interneta, spletno trgovanje na borzi, delo in študij na daljavo ... Spekter je širok, specifične lastnosti vsakega od njih pa zahtevajo različne ureditve.

² Slovenski izraz elektronsko poslovanje zajema dva angleška pojma, in sicer *electronic business* in *electronic commerce*. Prvi je širši in opredeljuje vsako ravnanje subjektov v informacijskem okolju, drugi pa je ožji in se prevaja kot elektronsko trgovanje. S. Matas v: M. Pavliha, B. Jerman Blažič in drugi, Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2002, str. 24.

³ Uradni list RS, št. 57/2000 s spremembami in dopolnitvami.

⁴ M. Pavliha v: M. Pavliha, B. Jerman Blažič in drugi, Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2002, str. 10.

2. Razvoj pravne ureditve elektronskega poslovanja na mednarodni in evropski ravni

Komisija Združenih narodov za mednarodno trgovinsko pravo⁵ je že leta 1985 izdala dokument z izvirnim naslovom *Legal values of Computer Records*,⁶ katerega namen je bil spodbuditi nadzor zakonskih določb glede računalniških zapisov. Po naslednjem desetletju razvoja informacijske tehnologije je UNCITRAL leta 1996 sprejel Vzorčni zakon za mednarodno trgovinsko pravo o elektronskem poslovanju,⁷ leta 1997 pa oblikoval skupino št. IV, ki pokriva področje elektronskega poslovanja (ang. *electronic commerce*). Leta 2001 je bil sprejet še Vzorčni zakon o elektronskem podpisu,⁸ leta 2005 pa Konvencija Združenih narodov o uporabi elektronskih komunikacij v mednarodnih pogodbah.⁹

Na ravni EU je bilo na področju elektronskega poslovanja sprejetih več aktov, med temi je najpomembnejša Direktiva 2000/31/ES o nekaterih pravnih vidikih storitev informacijske družbe, zlasti elektronskega poslovanja na notranjem trgu (Direktiva o elektronskem poslovanju).¹⁰

Elektronskega vročanja evropska zakonodaja ne ureja. Področje vročanja s čezmejnim elementom sicer zajema Uredba (ES) št. 1393/2007 o vročanju sodnih in izvensodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah (vročanje pisanj) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1348/2000,¹¹ a elektronske oblike ne predvideva. Pri urejanju elektronskega vročanja slovenski zakonodajalec tako ni vezan na predpisane evropske cilje.

Pomembna pa je tudi Direktiva št. 1999/93/ES o okviru Skupnosti za elektronski podpis,¹² saj Zakon o pravnem postopku¹³ (ZPP) kot pogoj za veljavno elektronsko vročitev v civilnem pravnem postopku zahteva uporabo varnega elektronskega podpisa. Ureditev direktive je

⁵ United Nations Commission on International Trade Law (v nadaljevanju: UNCITRAL).

⁶ Dostopen na: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/1985Recommendation.html (9. 5. 2011).

⁷ Vzorčni zakon sicer nima pravne veljave, a služi kot model zakona za države, ko to področje urejajo v svojih zakonodajah. Dostopen na: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model.html (9. 5. 2011).

⁸ Dostopen na: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/2001Model_signatures.html (9. 5. 2011).

⁹ Dostopna na: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/2005Convention.html (9. 5. 2011).

¹⁰ Dostopna na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:25:32000L0031:SL:PDF> (9. 5. 2011).

¹¹ UL 324 z dne 10. 12. 2007, str. 79–120.

¹² UL L 13 z dne 19. 1. 2000, str. 12–20, dostopna na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0093:SL:NOT> (9. 5. 2011).

¹³ Uradni list RS, št. 26/1999 s spremembami in dopolnitvami.

v slovenski pravni red prenesel ZEPEP, ki pa se uporablja tudi pri elektronskem vročanju v civilnih sodnih postopkih.¹⁴

3. Ureditev elektronskega poslovanja v Sloveniji

V Sloveniji je elektronsko poslovanje na splošno urejeno z Zakonom o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu, s katerim je bila slovenska pravna ureditev prilagojena evropski Direktivi za elektronski podpis.¹⁵ Kot pove že ime, ZEPEP ureja dve področji, elektronsko poslovanje in elektronski podpis, ki se sicer zahteva le pri nekaterih oblikah elektronskega poslovanja. Je prvi slovenski zakon, ki je definiral, da so podatki v elektronski obliki oblikovani, shranjeni, poslani, prejeti ali izmenljivi na elektronski način,¹⁶ ter določil, da elektronsko poslovanje zajema poslovanje v elektronski obliki z uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije.¹⁷ S tem je uvedel podlago za uvedbo elektronskega poslovanja¹⁸ v sodne, upravne in druge postopke.

Elektronsko poslovanje, vključno z elektronskim vročanjem, je v postopek uvedel Zakon o splošnem upravnem postopku (ZUP),¹⁹ in sicer leta 2004 z novelo ZUP-C,²⁰ prvotna ureditev pa je bila kasneje spremenjena z novelo ZUP-E.²¹ Zgodnja ureditev področja ter sodelovanje pri nadnacionalnih projektih za uvedbo elektronske uprave²² sta najverjetneje prispevala k temu, da je danes v Sloveniji upravni postopek edini, v katerem elektronsko poslovanje v praksi deluje,²³ čeprav stranke in upravni organi v večini primerov še vedno raje uporabljajo klasični način za vlaganje vlog in vročanje pisanj.

Elektronsko poslovanje je bilo tri leta za upravnim vpeljano še v pravdni postopek, in sicer z novelo ZPP-C (ureditev je kasneje malo spremenila novela ZPP-D),²⁴ leto kasneje pa še v ka-

¹⁴ Člen 3 Pravilnika o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih, Uradni list RS, št. 64/2010 s spremembo, objavljeno v Uradnem listu RS, št. 23/2011.

¹⁵ Sicer je na tem področju pomemben tudi Zakon o elektronskem poslovanju na trgu, Uradni list RS, št. 61/2006.

¹⁶ Prva točka prvega odstavka 2. člena ZEPEP.

¹⁷ Prvi odstavek 1. člena ZEPEP.

¹⁸ Elektronsko poslovanje v postopku zajema elektronsko vlaganje vlog, videokonference, vodenje elektronskih spisov, elektronski vpogled v spis, elektronsko vročanje ...

¹⁹ Uradni list RS, št. 80/1999 s spremembami in dopolnitvami.

²⁰ Uradni list RS, št. 73/2004.

²¹ Uradni list RS, št. 126/2007.

²² Centre for egovernance development, dostopen na: http://www.cegd.eu/about_us.htm (9. 5. 2011), in STORK, dostopen na: https://www.eid-stork.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=37&Itemid=61 (9. 5. 2011).

²³ Elektronsko poslovanje na področju uprave poteka prek portala e-uprava, dostopna na <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/portalStran.euprava?pageid=1> (9. 5. 2011).

²⁴ Novela ZPP-C v Uradnem listu RS, št. 52/2007 ter novela ZPP-D v Uradnem listu RS, št. 45/2008.

zenski postopek z novelo I²⁵ Zakona o kazenskem postopku (ZKP).²⁶ Medtem ko elektronsko poslovanje zavzema vse večji del našega vsakdanjika in bi pričakovali, da bo razvoj potekal v smeri njegovega uvajanja v zakone na vseh področjih, pa je ponekod ravno nasprotno. Tako je državni zbor leta 2008 v Zakon o osebni izkaznici²⁷ uvedel elektronske osebne izkaznice, z zadnjo novelo z dne 3. maja 2011 pa je to možnost izbrisal, ker v praksi zaradi cenovne nesprejemljivosti ni zaživela.

4. Elektronsko poslovanje v slovenskem sodstvu

Strategija razvoja Slovenije, ki jo je vlada sprejela 23. junija 2005, med drugim vsebuje projekt Modernizacija pravosodnega sistema e-pravosodje, ki predvideva tudi popolno informatizacijo sodišč. Na podlagi tega je bila sprejeta Strategija informatizacije slovenskega pravosodnega sistema 2008–2013,²⁸ katere osrednji predmet je projekt *e-pravosodje*. Ta zajema 31 projektov, med drugimi tudi *eVložišče*, katerega cilj je zagotovitev informacijske podpore za obvladovanje vseh procesov sodišč, povezanih z vlaganjem, prenosom, odpremo in vročanjem dokumentov. Delo pri projektu se je začelo leta 2009 in naj bi se predvidoma končalo leta 2014.²⁹ Njegov nosilec je Vrhovno sodišče RS, glede na podatke Ministrstva za pravosodje pa je projekt trenutno v fazi priprave.³⁰

Strategija informatizacije slovenskega pravosodnega sistema določa tri elemente, ki morajo obstajati, da bo projekt e-pravosodje zaživel v praksi: institucionalni, ki zajema sprejem pravne podlage, organizacijski, kamor spadajo postopki, standardi in načini delovanja posameznih pravosodnih institucij, ter najenostavnejši, tehnološki, ki zajema nenehno razvijajoče se tehnološke sisteme.

V institucionalnem elementu so zajete spremembe, s katerimi smo nekatere zakone že prilagodili informacijskemu razvoju, na primer Zakon o sodnem registru,³¹ Zakon o izvršbi in zavarovanju,³² Zakon o zemljiški knjigi,³³ Zakon o finančnem poslovanju zaradi insolventno-

²⁵ Uradni list RS, št. 68/2008.

²⁶ Uradni list RS, št. 63/1994 s kasnejšimi spremembami in dopolnitvami.

²⁷ Uradni list RS, št. 75/1997 s kasnejšimi spremembami in dopolnitvami.

²⁸ Dostopna na http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/2005/PDF/publikacije/strategija_e-pravosodje_2008-2013.pdf (12. 5. 2011).

²⁹ Letno poročilo 2009 Vrhovnega sodišča, vir: http://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=2010081011355553 (12. 5. 2011).

³⁰ Vir: http://www.mp.gov.si/si/delovna_podrocja/e_pravosodje/projekti_pregled_statusov/ (12. 5. 2011).

³¹ Uradni list RS, št. 54/2007 s spremembami in dopolnitvami.

³² Uradni list RS, št. 51/1998 s spremembami in dopolnitvami.

³³ Uradni list RS, št. 58/2003 s spremembami in dopolnitvami.

sti in prisilnem prenehanju³⁴ ter ZPP, katerega določbe o elektronskem poslovanju, posebno o elektronskem vročanju, so predstavljene v naslednjih poglavjih.

5. Ureditev elektronskega poslovanja v pravnem postopku

Pri urejanju elektronskega pravnega postopka se je zakonodajalec opiral na ureditev, ki jo je nekaj let prej uvedel na upravnem področju, upoštevajoč specifično naravo državnega organa, ki se v pravnem postopku razlikuje od tistega v upravnem. Tako je ZPP-C na štiri področja pravnega postopka, vzporedno s klasično, uvedel še elektronsko pot poslovanja. Gre za:

- 1) elektronsko vlaganje vlog (tožb in drugih listin), ki jih na sodišče vlagajo stranke;
- 2) elektronsko poslovanje sodišč³⁵ (elektronsko vodenje spisov, izdelava elektronskih sodb ...);
- 3) elektronski vpogled v stanje vlog (spremljanje takih postopkov s strani strank, možnost pregledovanja in prepisovanja elektronskih spisov po elektronski poti ...) ter
- 4) elektronsko vročanje aktov strankam s strani sodišča (vključno z vročanjem sodb, ki so najpomembnejši akt sodišča, ki se vroča strankam).

S temi dejavnostmi je pokrita večina dejanj v pravnem postopku in ustvarjena podlaga, da postopek od začetka do konca poteka v elektronski obliki.³⁶

5.1. Enakovrednost pisne in elektronske oblike

Osnovna oblika, ki jo za pravna dejanja in akte v pravnem postopku zahteva ZPP, je pisnost. Uvedbo elektronskega poslovanja in nadomeščanje pisne oblike z elektronsko (tudi pri vročanju) omogoča načelo enakovrednosti obeh in prepoved diskriminacije elektronske oblike glede na pisno, ki je klasična in splošno sprejeta.

Načelo je vsebovala že Direktiva za elektronski podpis,³⁷ na nacionalni ravni ga vsebuje ZEPEP (v 4. in 13. členu), posredno ali neposredno pa izhajata tudi iz vseh treh postopkovnih

³⁴ Uradni list RS, št. 126/2007 s spremembami in dopolnitvami.

³⁵ V civilnem postopku je informatizacija najbolj razvita v izvršilnem postopku, v katerem od leta 2008 deluje Centralni oddelek za verodostojno listino. Na oddelek je mogoče elektronsko vložiti predlog za izvršbo, za vsak oddani predlog pa subjekt lahko prejme elektronsko sporočilo. Postopek teče v elektronski obliki, sklepe o izvršbi pa izdaja informacijski sistem samodejno.

³⁶ Pri tem še vedno ostaja pravilo fizične izvedbe glavne obravnave na sodišču, možnost videokonference pa je predvidena kot izjema, s soglasjem strank in dovoljenjem sodišča, pod pogojem, da je zagotovljen zvočni in slikovni prenos iz kraja, na katerem se opravlja narok, v kraj, na katerem se nahajajo stranke in pooblaščenca, ter obrnjeno (114.a člen ZPP).

³⁷ Direktiva v členu 5(2) določa enakost varnega elektronskega podpisa s podpisom v pisni obliki.

zakonov, ki predvidevajo elektronsko poslovanje.³⁸ Brez tega načela bi vsaka uvedba tega v zakon ostala zgolj črka na papirju. Elektronska oblika pisanj, tako tistih, ki jih na sodišča pošiljajo stranke, kot tudi tistih, ki potujejo v nasprotni smeri, ter vsa dejanja elektronskega poslovanja imajo torej enake učinke in enako vrednost kot klasična oblika oziroma pot, seveda pod pogojem, da so izpolnjeni zahtevani zakonski pogoji.

5.2. Zakonski pogoji za enakovrednost pisne in elektronske oblike

ZEPEP v 13. členu za enakovrednost elektronske in pisne oblike zahteva, da so podatki v elektronski obliki *dosegljivi* in *primerni* za kasnejšo uporabo. Iz tega so izvzeti nekateri pomembnejši pravni posli,³⁹ pri katerih je zagotovljena višja zaščita strank.

Zakon tako omejuje enakovrednost obeh oblik le na »navadne« pravne posle, s čimer kaže na to, da so stranke pri sklepanju pravnih poslov v elektronski obliki očitno manj skrbne in bolj ranljive ter zato v večji meri podvržene zlorabam sopogodbениkov.

Dosegljivost iz prvega odstavka 13. člena komentator zakona razlaga kot zahtevo, da so sporočila berljiva in jih je mogoče interpretirati, hkrati pa kot zahtevo po programski opreми, ki bo tako sporočila lahko prikazala. Dokument mora biti prav tako primeren za kasnejšo uporabo, kar pomeni, da mora biti dosegljiv, nespremenljiv in obstojen tudi v daljšem časovnem obdobju.⁴⁰

ZPP poleg tega zahteva še, da so podatki v elektronski obliki primerni za obdelavo na sodišču,⁴¹ za kar je na vseh sodiščih nujno potrebna tehnična in programska oprema.

Poleg enakovrednosti pisne in elektronske oblike ZEPEP določa enakovrednost tudi za elektronski podpis, varen elektronski podpis⁴² in elektronsko vlaganje vlog, pri čemer je za to postavljen dodaten pogoj, da je vloga podpisana z varnim elektronskim podpisom, ki je overjen⁴³ s kvalificiranim potrdilom.

³⁸ Torej ZUP (tretji odstavek 63. člena), ZPP (16.a člen) in ZKP (drugi odstavek 117. člena).

³⁹ To so pravni posli, s katerimi se prenaša lastninska pravica na nepremičnini ali s katerimi se ustanavlja druga stvarna pravica na nepremičnini, oporočni posli, pogodbe o urejanju premoženjskih razmerij med zakoncema, pogodbe o razpolaganju s premoženjem oseb, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost, pogodbe o izročitvi in razdelitvi premoženja za čas življenja, pogodbe o dosmrtnem preživljanju in sporazume o odpovedi nevedenemu dedovanju, darilne obljube in darilne pogodbe za primer smrti, kupne pogodbe s pridržkom lastninske pravice in druge pravne posle, za katere zakon določa, da morajo biti sklenjeni v obliki notarskega zapisa.

⁴⁰ V. Rijavec, v: L. Ude, N. Betetto, A. Galič, V. Rijavec, D. Wedam Lukič in J. Zobec, Pravdni postopek, zakon s komentarjem spremenjenih členov, 4. knjiga, GV Založba in Uradni list RS, Ljubljana, 2010, str. 25.

⁴¹ Člen 16a ZPP.

⁴² Člena 14 in 15 ZEPEP.

⁴³ Zakon je pri tem nedosleden, saj se s potrdilom podpisa ne overja, ampak se preverja njegova pristnost.

6. Pošiljanje elektronskih sporočil

ZEPEP ureja pošiljanje elektronskih sporočil med strankama (ne pa med sodiščem in stranko kot ZPP ali med upravnim organom in stranko kot ZUP). Pri tem se elektronsko pisanje šteje za odposlano, ko vstopi v informacijski sistem zunaj nadzora pošiljatelja, če ni dogovorjeno drugače.⁴⁴

ZEPEP pa določa tudi, kdaj se pisanje šteje za prejeto:⁴⁵

- če je pošiljatelj v vnaprejšnjem dogovoru ali naknadno zahteval, da naslovnik prejem sporočila potrdi s potrdilom,⁴⁶ je trenutek prejetja sporočila pogojen s tem, ali naslovnik pošiljatelju potrdi njegov prejem;⁴⁷
- če prejem ni pogojen s povratnim potrdilom, se za čas prejema elektronskega sporočila šteje trenutek, ko elektronsko sporočilo vstopi v prejemnikov informacijski sistem.⁴⁸

7. Elektronsko vročanje v pravnem postopku

ZPP-C je med druge možnosti vročanja uvedel tudi elektronsko vročanje,⁴⁹ ki je v skladu s 16.a členom ZPP enakovredno klasičnemu. Pravilnik o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih⁵⁰ (v nadaljevanju: pravilnik) definira elektronsko vročitev kot vročitev po varni elektronski poti po ZPP.

7.1. Kdaj elektronsko namesto klasičnega

Sodišče vroči pisanje po elektronski poti:

- če mu stranka sporoči, da želi ta način vročanja, ter v vlogi navede naslov svojega varnega elektronskega predala, ali

⁴⁴ Člen 9 ZEPEP.

⁴⁵ ZEPEP je ureditev 7. člena povzel po vzorčnem zakonu UNCITRAL.

⁴⁶ Člen 7 ZEPEP.

⁴⁷ ZEPEP prejema ne dojema kot pasivno dejanje, ampak aktivno, saj zahteva, da prejemnik oblikuje potrdilo, s katerim potrdi, da je pisanje prejel. Pri tem pa potrdilo o prejemu ne pomeni tudi, da naslovnik sprejema ponudbo, vsebovano v pisanju. Drug sistem je pasivno potrjevanje prejetja, pri čemer informacijski sistem, pri katerem ima prejemnik odprt varen elektronski predal, ob prevzemu elektronskega pisanja informacijskemu sistemu pošiljatelja sam pošlje elektronsko vročilnico. Matas, v: Pavliha, Jerman Blažič, str. 54.

⁴⁸ Člen 10 ZEPEP.

⁴⁹ Prvi odstavek 132. člena ZPP.

⁵⁰ Uradni list RS, št. 64/2010, 23/2011.

- če stranka uporabi elektronsko pot za vložitev svoje vloge, razen če sodišču hkrati sporoči, da ne želi elektronske vročitve pisanja.

Za »navadne« subjekte⁵¹ se tako elektronska pot vročanja nikoli ne domneva. Za elektronsko vročanje pisanja s strani sodišča je vedno potrebna pobuda subjekta, bodisi da sodišču sporoči svojo željo po vročanju po elektronski poti bodisi da tako pot uporabi sam ob vložitvi vloge.⁵²

Drugačen pristop je zakonodajalec uporabil za vročanje državnim organom, odvetnikom, notarjem, izvršiteljem, sodnim izvedencem, sodnim cenilcem, sodnim tolmačem, stečajnim upraviteljem in drugim, za katere se predvideva večja zanesljivost. Tem se namreč vedno in obvezno vroča po elektronski poti v varen poštni predal, ki ga morajo imeti. Vrhovno sodišče mora določiti in objaviti seznam oseb in organov, za katere je odprtje varnega elektronskega predala obvezno, česar pa do zdaj še ni storilo.

Če stranka zahteva elektronsko vročitev, pa ta ni mogoča, se pisanje vroči v fizični obliki.⁵³

7.2. Katera pisanja

Tako kot se lahko pisanje v elektronski obliki vroči fizično⁵⁴ ali po varni elektronski poti,⁵⁵ je mogoče tudi obrnjeno. Po elektronski poti se lahko poleg pisanj v elektronski obliki vročajo tudi pisanja, katerih izvornik je v fizični obliki. Tega sodišče optično prebere, kot dokaz istovetnosti pa ga mora podpisati z varnim elektronskim podpisom, overjenim s kvalificiranim potrdilom.⁵⁶

Elektronsko je mogoče vročati pisanja, za katera je predpisana osebna in neosebna (navadna) vročitev, določitev natančnega seznama pisanj, ki se bodo lahko vročala po varni elektronski poti, pa je ZPP prepustil podzakonskemu urejanju, pri čemer Pravilnik o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih, ki je bil sprejet na podlagi ZPP, tega ni uredil.

⁵¹ S pojmom »navaden« subjekt mislim na vse subjekte, razen tistih, navedenih v sedmem odstavku 132. člena ZPP.

⁵² Ta ureditev se razlikuje od tiste, ki jo pozna ZUP, po kateri je mogoča elektronska vročitev tudi v primerih, da stranka ne sporoči, da želi vročanje po elektronski poti, in sama ne vloži pisanja v elektronski obliki, vendar organ lahko zanesljivo ugotovi, da ima stranka varni elektronski predal (83. člen ZUP).

⁵³ Peti odstavek 132. člena ZPP.

⁵⁴ Obstaja več načinov fizičnega vročanja, po pošti, po delavcu sodišča, na sodišču ali na drug način, določen z zakonom (132. člen ZPP).

⁵⁵ Pri elektronskem vročanju sodne odločbe se pošlje odpravek elektronske sodne odločbe kot elektronski dokument (drugi odstavek 7. člena pravilnika).

⁵⁶ Deveti odstavek 141.a člena ZPP.

Vročanje po elektronski poti v ZPP ni predvideno le za vročanje s strani sodišč, ampak se bo po njegovi vzpostavitvi lahko uporabljalo tudi pri vročanju pisanj neposredno med pooblaščenca.⁵⁷

7.3. Instrumenti, potrebni za elektronsko vročanje

Elektronsko vročanje na strani pošiljatelja, to je sodišča, poteka prek informacijskega sistema⁵⁸ e-sodstvo,⁵⁹ ki ga upravlja Center za informatiko na Vrhovnem sodišču.⁶⁰ E-sodstvo ima v civilnih sodnih postopkih podobno vlogo kot v upravnem postopku enotni informacijski sistem za sprejem vlog, vročanje in obveščanje, ki ga je uvedel ZUP in ustanovilo Ministrstvo za javno upravo.

Na strani naslovnika pa vročitev poteka prek informacijskega sistema za varno vročanje, ki omogoča izvedbo postopkov elektronske vročitve v skladu z ZPP in pravilnikom in ki ga upravlja oseba, ki opravlja storitve varnega elektronskega vročanja in je sklenila ustrezno pogodbo s Centrom za informatiko.⁶¹

Stranka, ki želi s sodiščem komunicirati elektronsko (torej elektronsko vlagati vloge ali od sodišča zahtevati, da ji pisanja vroča elektronsko) ali pa spada v skupino oseb, za katere je to obvezno, mora najprej odpreti varen elektronski predal. Ponudnika teh sta v Sloveniji v času pisanja prispevka Pošta Slovenije (www.moja.posta.si) in Eius, d. o. o. (www.vep.si).

ZEPEP sicer vsebuje definicije najpomembnejših pojmov, ki se navezujejo na elektronsko poslovanje in elektronski podpis, pri tem pa ne zajema enega najpogosteje uporabljenih terminov pri elektronskem vročanju, to je pojma »varni poštni predal« oziroma »varni elektronski predal«. To sta namreč izraza, ki se v ZPP, ZUP in ZKP uporabljata za elektronski naslov, na katerega se naslovníku pošiljajo pisanja po elektronski poti.

Za civilne sodne postopke ga definira šele Pravilnik o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih, ki hkrati popravlja nejasno uporabo ZPP, ki enkrat govori o varnem elek-

⁵⁷ Člen 139a ZPP.

⁵⁸ ZEPEP vsebuje splošno definicijo informacijskega sistema, in sicer ga definira kot programsko, strojno, komunikacijsko in drugo opremo, ki deluje samostojno ali v omrežju in je namenjena zbiranju, procesiranju, distribuciji, uporabi in drugi obdelavi podatkov v elektronski obliki (11. točka 2. člena).

⁵⁹ E-sodstvo vključuje štiri module, in sicer modul z varnostno shemo, modul za podporo izvajanju elektronskih opravil v civilnih sodnih postopkih (modul e-opravila), modul za podporo vodenja elektronskega vpisnika (modul e-vpisnik) in elektronskega spisa v civilnih sodnih postopkih (modul e-spis) in modul za podporo poslovanja sodišč pri vročanju (modul e-poštna knjiga) (2. člen pravilnika).

⁶⁰ Člen 2 pravilnika.

⁶¹ Ureditev iz tretjega odstavka 141.a člena ZPP je podrobneje urejena v drugem odstavku 7. člena pravilnika.

tronskem predalu in drugič varnem poštnem predalu. Tako pravilnik določi termin varen elektronski predal, ki ga definira kot elektronski naslov uporabnika v informacijskem sistemu za varno elektronsko vročanje, ki ga upravlja izvajalec storitev varnega elektronskega vročanja ali državni organ in pomeni enako kot varen poštni predal po ZPP.⁶²

Čeprav je kljub terminološki nedoslednosti zakonska ureditev jasna in je iz določb razvidno, da gre za varen elektronski predal,⁶³ bi bilo ustrežnejše, da bi ob naslednji spremembi omenjenih treh zakonov izrazje poenotili še na zakonski ravni.

Poleg varnega elektronskega predala mora oseba pridobiti varno (tudi kvalificirano) digitalno potrdilo,⁶⁴ ki ji omogoča registracijo na spletnem portalu e-sodstvo. To potrdilo pri elektronskem poslovanju povezuje podatke za preverjanje elektronskega podpisa z določeno osebo ter potrjuje njeno identiteto, trenutno pa jih izdajajo⁶⁵ overitelj na Ministrstvu za javno upravo (Sigen-CA⁶⁶ in Sigov-CA⁶⁷), Halcom, d. d. (Halcom CA), AC NLB in Pošta Slovenije, d. o. o. (Pošta®ca).⁶⁸

Elektronsko potrdilo skupaj z elektronski podpisom⁶⁹ dokazuje identiteto subjekta, vendar takega učinka ne dosegata že navaden elektronski predpis. Člen 15 ZEPEP namreč določa, da je (le) varen elektronski podpis, overjen s kvalificiranim potrdilom, glede podatkov v elektronski obliki enakovreden lastnoročnemu podpisu ter ima zato enako veljavnost in dokazno

⁶² Deveti odstavek 7. člena pravilnika.

⁶³ V prispevku sem uporabljala izraz »varen elektronski predal«, razen ko sem povzemala točno določen zakonski člen, ki sem ga v opombi na koncu posamezne povedi tudi navedla.

⁶⁴ ZEPEP definira kvalificirano potrdilo kot potrdilo, ki ga je izdal overitelj, ki deluje v skladu z ZEPEP, in iz katerega morajo biti razvidne te sestavine: navedba, da gre za kvalificirano potrdilo, ime ali firma in država stalnega prebivališča ali sedeža overitelja, ime oziroma psevdonim imetnika potrdila z obvezno navedbo, da gre za psevdonim, dodatni podatki o imetniku potrdila, ki so predpisani za namen, za katerega se bo potrdilo uporabljalo, ki pa ne smejo biti v nasprotju z namenom uporabe psevdonima, podatki za preverjanje elektronskega podpisa, ki ustrezajo podatkom za elektronsko podpisovanje pod nadzorom imetnika potrdila, začetek in konec veljavnosti potrdila, identifikacijska oznaka potrdila, varen elektronski podpis overitelja, ki je potrdilo izdal, morebitne omejitve v zvezi z uporabo potrdila in morebitne omejitve transakcijskih vrednosti, za katerega se potrdilo lahko uporablja (28. člen).

⁶⁵ Tretji odstavek 40. člena ZEPEP določa, da register overiteljev vodi ministrstvo. Od ukinutve Ministrstva za informacijsko družbo ga vodi Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Register je dostopen na: http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/informacijska_druzba/REGISTER_OVERITELJEV_V_RS_ver26__05.01.2011-podpisan.pdf (10. 5. 2011).

⁶⁶ Posebna in spletna kvalificirana digitalna potrdila za poslovne subjekte in fizične osebe.

⁶⁷ Posebna in spletna kvalificirana digitalna potrdila za državne organe.

⁶⁸ Pogoje in način delovanja overiteljev določata ZEPEP ter Uredba o pogojih za elektronsko poslovanje in elektronsko podpisovanje, Uradni list RS, št. 77/2000, 2/2001, 86/2006.

⁶⁹ ZEPEP definira elektronski podpis kot niz podatkov v elektronski obliki, ki je vsebovan, dodan ali logično povezan z drugimi podatki in je namenjen preverjanju pristnosti teh podatkov in identifikaciji podpisnika (3. točka 2. člena).

vrednost. Na podlagi takega podpisa je omogočeno ugotavljanje istovetnosti subjekta, saj je povezan izključno s podpisnikom, ustvarjen s sredstvi za varno elektronsko podpisovanje, ki so izključno pod podpisnikovim nadzorom, in povezan s podatki, na katere se nanaša, tako da je opazna vsaka kasnejša sprememba teh podatkov ali povezave z njimi.⁷⁰

Subjekt, ki torej podpiše dokument z varnim elektronskim podpisom, tega ne more zatajiti, hkrati pa je mogoče razbrati, kakšna je bila vsebina dokumenta, ko ga je podpisal (ne glede na morebitne kasnejše spremembe).

»Navaden subjekt«⁷¹ se na e-sodstvu registrira in kasneje prijavlja kot registrirani uporabnik, subjekt iz skupine, navedene v sedmem odstavku 132. člena ZPP, pa kot zunanji kvalificirani uporabnik. Registracijo subjekta v skupino zunanjih kvalificiranih uporabnikov mora potrditi administrator posamezne kvalificirane skupine,⁷² k čemur ga pozove varnostna shema portala. Po njegovi potrditvi (za kar ima administrator tri dni časa) je subjekt obveščen o registraciji v sistem in lahko začne uporabljati spletni portal e-sodstvo. Subjekt v varnostno shemo vstopa z elektronskim naslovom in geslom, ki ju je določil ob registraciji.

Trenutno je na portalu e-sodstvo sicer mogoče dostopati le do modula elektronske zemljiške knjige⁷³ (e-ZK) in nekaterih insolvenčnih opravil (eIns), v prihodnosti pa bo komunikacija s sodišči mogoča na ta način tudi v civilnih sodnih postopkih.

7.4. Potek elektronskega vročanja

Sodišče vroča pisanja po elektronski poti prek informacijskega sistema e-sodstvo, ki dokument podpiše s kvalificiranim digitalnim potrdilom, ga časovno žigosa in pošlje informacijskemu sistemu za varno elektronsko vročanje (v nadaljevanju: SVEV), pri katerem ima naslovnik odprt svoj varen elektronski predal. Skupaj s pisanjem pošlje e-sodstvo tudi sporočilo s podatki o sodišču, ki je pošiljatelj, oznaki elektronskega dokumenta (ki se določi na portalu e-sodstvo) in o varnem elektronskem predalu naslovnika, v katerega naj SVEV vloži dokument.

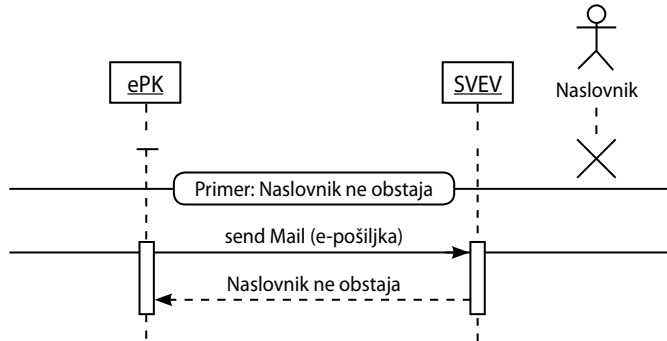
Če SVEV po prejemu elektronskega pisanja ugotovi, da naslovnikovega naslova v njegovem sistemu ni, pošlje na sodišče obvestilo o vrnjeni pošiljki.

⁷⁰ Četrti odstavek 2. člena ZEPEP.

⁷¹ Podrobnejša uporabniška navodila za registrirane uporabnike portala e-sodstvo so dostopna na <https://evlozisce.sodisce.si/esodstvo/index.html> (10. 5. 2011).

⁷² Administrator za skupino notarjev je Notarska zbornica Slovenije, za skupino odvetnikov Odvetniška zbornica Slovenije, za skupino izvršiteljev Zbornica izvršiteljev Slovenije ... (11. člen pravilnika).

⁷³ Od 1. 5. 2011 je vlaganje zemljiškoknjižnih predlogov mogoče le še elektronsko.

ePK: modul e-poštna knjiga⁷⁴

SVEV: informacijski sistem za varno elektronsko vročanje⁷⁵

Shema 1: Elektronsko vročanje v primeru, ko naslovnik ne obstaja⁷⁶

SVEV potrdi e-sodstvu prejem pisanja v postopek vročanja, preveri veljavnost varnega elektronskega podpisa in časovnega žiga na njem ter pošlje pisanje naslovniku v varnem elektronskem predalu. Hkrati mu na elektronski naslov pošlje elektronsko obvestilo o prispeli elektronski pošiljki, ki vsebuje podatke o pošiljatelju (sodišču), navodilo, da jo mora prevzeti v 15 dneh, ter opozorilo o posledicah v primeru neprevzema pošiljke.

Naslovnik prevzame pisanje iz varnega elektronskega predala s kvalificiranim potrdilom, s katerim dokaže istovetnost, presname elektronski dokument iz varnega elektronskega predala in elektronsko podpiše vročilnico z varnim elektronskim predpisom. Ne da bi podpisal vročilnico, naslovnik do pisanja v varnem elektronskem predalu ne more dostopati.

Vročitev šteje za opravljeno z dnem, ko naslovnik prevzame pisanje.

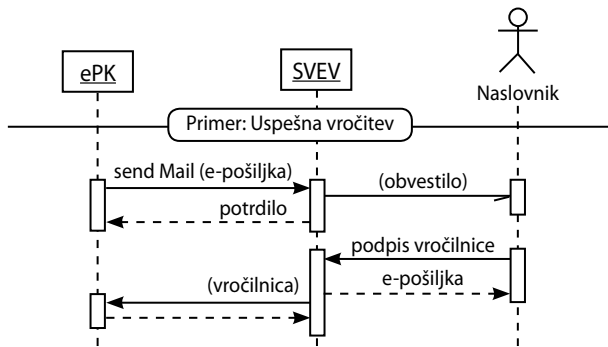
⁷⁴ Modul e-poštna knjiga je modul informacijskega sistema e-sodstvo, ki omogoča elektronsko vročanje elektronskih pisanj in vlaganja elektronski vročilnic v e-spis, samodejno izdelavo pisnih odpravkov elektronskih sodnih pisanj in prepisov elektronskih vlog ali elektronskih prilog in njihovo odpravo po pošti ter podporo pretvarjanju pisnih vročilnic v elektronsko obliko in njihovemu vlaganju v e-spis (deseti odstavek 7. člena pravilnika).

⁷⁵ Vzorci vseh pisanj, ki jih v postopku elektronskega vročanja opravlja informacijski sistem za varno elektronsko vročanje, so vsebovani v dokumentu Funkcionalne in tehnične zahteve informacijskega sistema za varno elektronsko vročanje v civilnih sodnih postopkih.

⁷⁶ Slika, povzeta po dokumentu Centra za informatiko Vrhovnega sodišča RS za naslovom Funkcionalne in tehnične zahteve informacijskega sistema za varno elektronsko vročanje v civilnih sodnih postopkih, str. 5, dostopno na <https://evlozisce.sodisce.si/esodstvo/index.html> (10. 5. 2011).

SVEV pošlje po prevzemu pisanja e-sodstvu elektronsko vročilnico,⁷⁷ podpisano z varnim elektronskim podpisom naslovnika. Na tak način je sodišče, ki je vročanje odredilo, obveščeno o opravljeni vročitvi.⁷⁸

Elektronske oblike vročilnice ZPP pred uvedbo elektronskega vročanja ni poznal, zato je novela C določila, da njeno vsebino in obliko določi minister za pravosodje.⁷⁹ V skladu s pravilnikom mora elektronska vročilnica vsebovati podatke o sodišču, ki pisanje pošilja, podatke o naslovniku in besedilo: »Naslovnik potrjujem, da sem dne ... (datum elektronskega podpisa vročilnice) sprejel pošiljko z oznako ... (oznaka dokumenta, ki jo je ob odpravi določil informacijski sistem e-sodstvo).«

Shema 2: Elektronsko vročanje v primeru, da naslovnik pisanje prevzame⁸⁰

Problem teka 15-dnevnega roka, v katerem mora naslovnik pisanje prevzeti iz varnega elektronskega predala

Že od uvedbe elektronskega vročanja v pravdni postopek velja pravilo, da se naslovnika z informativnim obvestilom na elektronski naslov obvesti, da je v informacijskem sistemu pisanje, ki ga mora prevzeti v 15 dneh od dne, ko mu je bilo pisanje poslano v njegov varni poštni predal, ter ga opozori na posledice, če tega ne bo storil. To obvestilo naj bi bilo, v skladu s petim odstavkom 141.a člena ZPP, naslovniku poslano sočasno z vročitvijo pisanja v njegov varni elektronski predal, kar bi pomenilo, da je naslovnik obveščen o čakajočem pisanju v istem trenutku, ko se začne 15-dnevno čakanje pisanja na prevzem v varnem elektronskem predalu. Če bi med pošiljanjem informativnega sporočila na elektronski naslov naslovnika

⁷⁷ Osmi odstavek 141.a člena ZPP.

⁷⁸ Členi 25 do 28 pravilnika.

⁷⁹ Člen 149 ZPP.

⁸⁰ Slika, povzeta po dokumentu Centra za informatiko Vrhovnega sodišča RS z naslovom Funkcionalne in tehnične zahteve informacijskega sistema za varno elektronsko vročanje v civilnih sodnih postopkih, str. 5.

prišlo do napake in ta sporočila ne bi prejel, bi šlo to v njegovo škodo, saj bi 15-dnevni rok tekkel (in se iztekkel) od prispetja pisanja v varni elektronski predal. Tudi pridevnik »informativno« obvestilo potrjuje to pravilo, da obvestilo nima pravnih učinkov in začetek teka oziroma tek roka nanj ni vezan. V skladu z zakonsko ureditvijo ZPP se tako rok, ki ga ima naslovnik za prevzem pisanja, v vsakem primeru izteče v 15 dneh od dne, ko je pisanje prispelo v njegov varen poštni predal, imetniki teh pa imajo obveznost rednega preverjanja, saj se ne morejo zanašati, da bodo o morebitnem prispetju pisanja tako ali tako obveščeni z informativnim sporočilom.

Obratno od zgoraj napisanega pa določa prvi odstavek 28. člena Pravilnika o elektronskem poslovanju v civilnih sodnih postopkih, ki je bil sprejet na podlagi ZPP in z namenom njegovega podrobnejšega urejanja. Omenjeni člen namreč določa, da pride do učinka fikcije vročitve, če naslovnik elektronske pošiljke ne prevzame v 15 dneh od dneva, ko je prejel obvestilo o prispeli elektronski pošiljki. Razlika v obeh ureditvah ni problematična, če je hkrati z vročitvijo pisanja v varen elektronski predal naslovníku poslano informativno sporočilo, ki dejansko prispe na njegov elektronski naslov. V tem primeru niti ni pomembno, ali štejemo tek roka od prvega ali drugega dejanja, saj sta oba umeščena v isti časovni trenutek.

Problem pa nastane, kadar hkrati z vročitvijo pisanja v varen elektronski predal na naslovníkov elektronski naslov informativno sporočilo bodisi ni poslano bodisi je poslano, a zaradi kakršnih koli ovir oziroma razlogov ne prispe do naslovníka ali pa do njega prispe kasneje, kot je bilo vročeno pisanje v varen elektronski predal. Po zakonski ureditvi bo namreč 15-dnevni rok, v katerem ima naslovnik čas prevzeti pisanje, tekkel od prispetja tega v varen elektronski predal, po podzakonski pa od prispetja informativnega sporočila na naslovníkov elektronski naslov.

Pravilnik v drugem odstavku 26. člena določa to besedilo, ki ga mora vsebovati informativno obvestilo naslovníku pisanja:

Obveščamo vas, da je v vaš varni elektronski predal dne ____ <datum posredovanja obvestila> prispela pošiljka, z oznako ____ <oznaka dokumenta, ki jo je ob odpravi določil informacijski sistem e-sodstvo>.

Pošiljko lahko prevzamete v roku 15 dni v vašem varnem elektronskem predalu na naslovu ____ <naslov s povezavo za dostop>. Rok za prevzem začne teči od dne ____ <datum posredovanja obvestila>. Če v tem roku pošiljke ne boste prevzeli, se bo po sedmem odstavku 141.a člena ZPP s potekom tega roka vročitev štela za opravljeno.

Isto določbo predvideva tudi vzorec obvestila, objavljen v dokumentu Funkcionalne in tehnične zahteve informacijskega sistema za varno elektronsko vročanje v civilnih in sodnih postopkih, ki ga je izdal Center za informatiko Vrhovnega sodišča RS.

Naslovnik bo torej obveščen o dnevu, ko je pisanje prispelo v njegov varen elektronski predal, a tudi opozorjen, da 15-dnevni rok teče od dneva prejema tega obvestila.

Ustava RS določa, da morajo biti podzakonski predpisi v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava, z veljavnimi mednarodnimi pogodbami, ustavo in zakoni.⁸¹ Kadar na nezakonit oziroma protiustaven podzakonski predpis pri odločanju naleti redno sodišče, uporabi možnost, da odkloni uporabo podzakonskega predpisa (*exceptio illegalis*), saj je pri odločanju vezano zgolj na ustavo in zakone.⁸² S tem pa podzakonski predpis še ne neha veljati. O njegovi skladnosti z ustavo in zakoni odloča Ustavno sodišče, ki ga lahko razveljavi ali odpravi.

Podzakonski akti so namenjeni določitvi izvrševanja zakonsko določenih razmerij. Tako omenjeni Pravilnik določa izvrševanje elektronskega poslovanja v civilnih sodnih postopkih, kar je v pravdni postopek uvedel ZPP. Ureditev v pravilniku, ki je neskladna z zakonom, je treba spremeniti in določiti, da se tek 15-dnevnega roka, v katerem lahko naslovnik prevzame pisanje, šteje od njegovega prispetja v varen elektronski predal.

Če pa bi zakonodajalec ugotovil, da je primernejša trenutna ureditev pravilnika, je treba spremeniti določbo petega odstavka 141.a člena ZPP. V tem primeru bodo morali biti informacijski sistemi za varno elektronsko vročanje, pri katerih bodo imeli subjekti odprte varne elektronske predale, povezani z elektronsko pošto naslovnikov ter se bo moral šteti rok za prevzem pisanja ter posledično zablokirala možnost prevzema pisanja po 15 dneh od prispetja informativnega obvestila na elektronski naslov.

Naslovniku prijaznejša je ureditev, ko rok teče od trenutka, ko je bil obveščen, da ga pisanje čaka v varnem elektronskem predalu, torej od trenutka, ko je obvestilo o tem prispelo na njegov elektronski naslov, vendar se s tako ureditvijo ne strinjam. Subjekt, ki odpre varen elektronski predal, ima dolžnost redno preverjati njegovo vsebino, ne glede na to, ali na elektronski naslov prejme kakšno obvestilo ali ne. Primernejša se mi tako zdi ureditev, ki jo vsebuje ZPP, zato je treba ureditev nezakonitega pravilnika spremeniti.

Fikcija vročitve

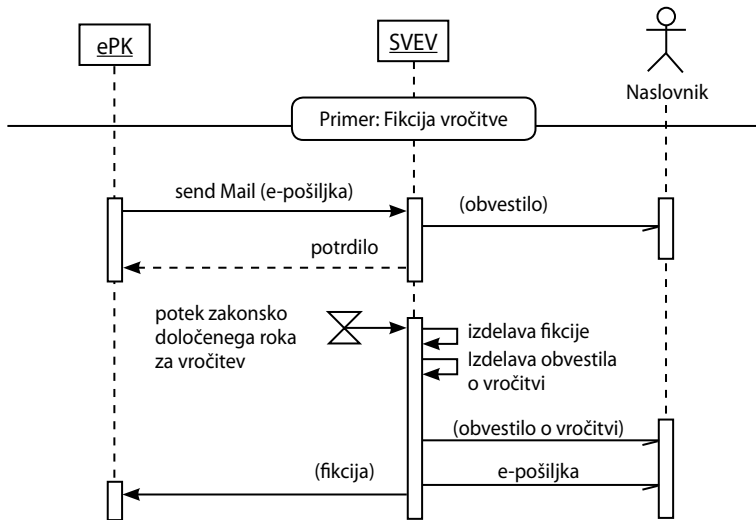
Če naslovnik pisanja ne prevzame v 15 dneh (po zakonski ureditvi od dne, ko je pisanje prejel v varni elektronski predal, po podzakonski pa od dne, ko je prejel informativno sporočilo o pisanju), informacijski sistem pisanje izbríše, naslovniku pa pošlje obvestilo, da je pisanje izbrisano ter da ga lahko prevzame pri sodišču, ki je vročitev odredilo.⁸³ Hkrati informacijski sistem o tem obvesti sodišče, ki je vročitev odredilo.

⁸¹ Člen 153 Ustave RS.

⁸² Člen 125 Ustave RS.

⁸³ Sedmi odstavek 141.a člena ZPP.

Novela ZPP-C je ob uvedbi elektronskega vročanja določila, da če naslovnik pisanja ne prevzame v roku, velja vročitev za opravljeno z dnem, ko je informacijski sistem samodejno poslal naslovniku pisanje v njegov varni elektronski predal. Novela ZPP-D je ureditev spremenila in določila, da v primeru neprevzema pisanja v roku 15 dni velja vročitev za opravljeno z dnem poteka tega roka.⁸⁴

Shema 3: Elektronsko vročanje v primeru fikcije vročitve⁸⁵

Prejšnja ureditev je bila skladna z ureditvijo neosebnega načina klasičnega vročanja, pri katerem je bila fikcija vročitve postavljena v trenutek, ko je vročevalec v predalčniku pustil obvestilo o tem, da se pisanje nahaja pri sodišču ter da ima naslovnik rok petnajstih dni, da ga prevzame, česar ta ni storil. Tako se je tudi pisanje, vročeno po elektronski poti, štelo za vročeno takoj, ko je prispelo v varen elektronski predal, če ga naslovnik v roku 15 dni ni prevzel. Pri tem je bilo elektronsko vročanje pisanj, ki so se sicer vročala osebno, za naslovnike slabša opcija, saj jim informacijski sistem ni poskušal pisanja vročiti dvakrat, ampak je 15-dnevni rok tekkel že od vložitve pisanja v njihov varen elektronski predal.

ZPP-D je spremenil ureditev tako za navadno kot tudi za elektronsko vročanje.

V primeru neuspešne neosebne vročitve vročevalec v predalčniku pusti pisanje, pri čemer se šteje, da je bila vročitev s tem opravljena. V primeru neuspešne osebne vročitve pa pusti vroče-

⁸⁴ Sedmi odstavek 141.a člena ZPP.

⁸⁵ Slika povzeta po dokumentu Centra za informatiko Vrhovnega sodišča RS z naslovom Funkcionalne in tehnične zahteve informacijskega sistema za varno elektronsko vročanje v civilnih sodnih postopkih, str. 5.

valec v predalčniku obvestilo o tem, kje je pisanje, in opozori na 15-dnevni rok za prevzem. V primeru neprevzema pisanja se je trenutek fikcije vročitve zamaknil za 15 dni, torej s trenutka vložitve pisanja v predalčnik v trenutek poteka 15-dnevnega roka.

Medtem ko je bila fikcija vročitve v prejšnji ureditvi elektronskega vročanja primerljiva z ureditvijo neosebnega vročanja po klasični poti, so nekateri⁸⁶ opozorili, da zdaj, postavljena v pretečeni petnajsti dan, povzroča podaljševanje časa in poti do naslovnika. Ta ureditev namreč ni več primerljiva z neosebnim načinom vročitve pisanja, pri katerem se vročitev šteje za opravljeno z dnem, ko je bilo pisanje puščeno v predalčniku, ampak z osebnim načinom, pri katerem je trenutek fikcije vročitve postavljen v pretek petnajstdnevnega roka, ki ga je imel naslovnik na voljo, da bi pisanje prevzel.

Glede na to, da pri osebnem načinu klasičnega vročanja naslovnik uživa višjo stopnjo zaščite kot pri neosebnem, elektronski način vročanja pa velja kot osebna in neosebna vročitev, se mi zdi smiselno, da je naslovnik pisanja, ki se vroča osebno, te zaščite deležen tudi pri elektronski poti. Če bi se pisanje po elektronski poti štelo za vročeno z dnem, ko bi naslovnik pisanje prejel v varen elektronski predal,⁸⁷ bi bil naslovnik, ki bi mu bilo pisanje, ki se sicer vroča osebno, vročeno po elektronski poti, v slabšem položaju kot tisti, ki bi se mu isto pisanje vročilo prek pošte. Taka ureditev bi bila diskriminatorna, zaradi česar je stranke v postopku ne bi želele in je ne bi predlagale sodišču. Institut elektronske vročitve se v praksi tako ne bi uporabljal. Bolje je, da je v situacijah, v katerih je predvidena enaka ureditev za pisanja, ki se vročajo na osebni in neosebni način, poskrbljeno za večjo zaščito naslovnikov in je trenutek fikcije vročitve zamaknjen.

Druga možnost je seveda vzpostavitev dvojnega sistema elektronskega vročanja. Tako bi se za pisanja, ki se vročajo osebno, v primeru njihovega neprevzema iz varnega elektronskega predala štelo, da so vročena s potekom petnajstega dne, za pisanja, ki se vročajo neosebno, pa, da so naslovniku vročena s trenutkom, ko prispejo v njegov varen elektronski predal. Tak sistem bi bil sicer najbolj pravičen, saj bi popolnoma ustrezal ureditvi, ki jo ZPP predvideva za primer vročitve po pošti, ter ne bi pozitivno diskriminiral naslovnikov, ki jim je po elektronski poti poslano pisanje, ki se vroča neosebno, a ga ne prevzamejo. Na drugi strani pa bi taka ureditev seveda pomenila večjo zapletenost sistema, ki bi moral omogočati dve različni poti vročanja, hkrati pa bi zahtevala višjo stopnjo skrbnosti s strani sodnikov oziroma zaposlenih na sodiščih, ki bi pisanja pošiljali v informacijski sistem e-sodstvo, pri čemer bi morali označiti, ali se pisanje vroča na osebni ali neosebni način.

⁸⁶ V. Rijavec, v: L. Ude, N. Betetto, A. Galič, V. Rijavec, D. Wedam Lukić in J. Zobec, Pravdni postopek, zakon s komentarjem spremenjenih členov, 4. knjiga, GV Založba in Uradni list RS, Ljubljana, 2010, str. 120.

⁸⁷ Kot je bila v ZPP ureditev pred novelo ZPP-D.

Res je, da sedanja ureditev destimulira elektronsko vročanje, saj bo pisanje, za katero se ne zahteva osebno vročanje, vročeno po klasični poti, veljalo za vročeno takoj, ko ga bo vročevalec pustil v predalčniku, medtem ko bo v varnem elektronskem predalu čakalo na potek petnajstdnevnega roka.⁸⁸ Vendar se mi zdi potrebno zaščititi naslovnika pisanja, ki se vroča osebno, četudi bodo (ker pač velja enoten sistem elektronskega vročanja) zato pozitivno diskriminirani prejemniki drugih. Fikcija vročitve, postavljena v trenutek pretoka roka 15 dni, se mi tako zdi ustrezna.

7.5. Čas vročanja

Ker vročitev pisanja v elektronski predal naslovnika ne moti, se lahko opravi kadar koli in tako ni vezana na urnik od 6. do 22. ure, ki ga za fizično vročanje določa 139. člen ZPP.

7.6. Kraj vročanja

Naslov varnega elektronskega predala se šteje za enakovrednega naslovu prebivališča oziroma sedežu stranke.⁸⁹ Naslov sodišču sporoči stranka (bodisi ob vložitvi svoje vloge po elektronski poti bodisi v vlogi v fizični obliki ob zahtevi, da se ji pisanja vročajo po elektronski poti), v primeru oseb oziroma organov iz sedmega odstavka 132. člena ZPP pa je naslov njihovega varnega elektronskega predala objavljen na seznamu, ki ga objavi Vrhovno sodišče na svoji spletni strani.

V primeru elektronskega vročanja vsi problemi glede kraja vročanja pisanja izginejo. Naslov elektronskega vročanja je znan, v nasprotju z naslovom pri navadnem vročanju, pri katerem ga navede nasprotna stranka (na primer tožeča za toženo stranko) ali ga sodišče pridobi iz registra.

Če naslovník naslov za elektronsko vročanje spremeni oziroma ga ukine, bo informacijski sistem pri elektronskem vročanju naletel na težave in vročitev ne bo mogoča. Da je bil naslov spremenjen, bo tako razvidno takoj in ne bo prišlo do težav kot pri navadnem vročanju, ko je pisanje puščeno v hišnem predalčniku naslovnika, za katerega se šele kasneje ugotovi, da se je s tega naslova odselil. Naslovník se lahko poljubno seli, pri čemer lahko elektronska komunikacija s sodiščem (tudi elektronsko vročanje) ves ta čas poteka nemoteno, dokler ima naslovník seveda dostop do računalnika, na katerem ima naloženo varno digitalno potrdilo.

⁸⁸ Tako tudi A. Galič, Vročanje pravnim osebam, podjetnikom in odvetnikom, Pravna praksa, št. 5/2010, Priloga, str. V.

⁸⁹ Četrty odstavek 132. člena ZPP.

8. Stanje v praksi

Za popoln zagon elektronskega vročanja v civilnih sodnih postopkih so, kot omenjeno že v 4. točki, potrebni trije elementi, in sicer institucionalna ureditev, organizacijski okvir ter tehnološka oprema. Medtem ko je institucionalna ureditev s sprejetimi spremembami zakonov ter podzakonskih aktov v teorijo uvedla pravno podlago za elektronsko vročanje, pa se v praksi še čaka, da se sodišča tehnološko opremijo ter v svoje postopke začnejo vnašati elektronska dejanja. Pomembno vlogo pri začetku elektronskega vročanja pa bodo igrale tudi zakonsko določene kvalificirane skupine oseb in organov, za katere sta odprtje varnih elektronskih predalov in registracija na informacijskem portalu e-sodstvo obvezna, saj se bo njim vročanje avtomatsko izvajalo prek elektronske poti.

Glede na podatke Vrhovnega sodišča je projekt eVložišče (kamor spada elektronsko vročanje) v fazi priprave, konec celotnega projekta e-pravosodje pa je predviden za leto 2014.

9. Ureditev vročanja v nekaterih evropskih državah

Elektronsko vročanje se je kot način vročanja v civilnem pravnem postopku uveljavilo tudi že v nekaj drugih evropskih državah.

Nemčija ima v svojem zakonu o pravnem postopku (*Zivilprozessordnung*⁹⁰) predvideno možnost elektronskega vročanja, in sicer se osebam oziroma organom z višjo stopnjo zaupanja, med katerimi eksemplifikatorno našteva odvetnike, notarje, sodne izvršitelje in davčne svetovalce, pisanja *lahko* vročajo elektronsko. Prav tako se elektronsko lahko vroča tudi drugim strankam, ki pa so se s tem načinom vročanja izrecno strinjale. Dokument, posredovan po elektronski poti, mora vsebovati elektronski podpis in biti zaščiten pred nepooblaščenim dostopom tretjih oseb. Naslovnik pa mora, kot dokaz o prejemu pisanja, na sodišče poslati potrdilo o prejemu pisanja z navedenim datumom ter podpisanega s kvalificiranim elektronskim podpisom.

Elektronsko vročanje sodnih pisanj je mogoče tudi v *Angliji*,⁹¹ in sicer se mora stranka oziroma njen odvetnik s tem predhodno strinjati v vlogi ter pri tem navesti elektronski naslov, na katerega naj bo pisanje poslano. Če je elektronski naslov naveden v vlogi stranke, se to šteje kot soglasje k elektronskemu načinu vročanja.

⁹⁰ Dostopen na http://www.gesetze-im-internet.de/zpo/_174.html (11. 5. 2011).

⁹¹ Točki 4.1 Direction 6A in 6.3 d) v Civil Procedure rules, dostopen na <http://www.justice.gov.uk/guidance/courts-and-tribunals/courts/procedure-rules/civil/index.htm> (11. 5. 2011).

Elektronsko vročanje je pod določenimi pogoji veljavno tudi na Finskem,⁹² Češkem, v Franciji,⁹³ Španiji, Italiji, Avstriji ...⁹⁴

10. Ureditev elektronskega vročanja v drugih postopkih

Elektronsko vročanje je bilo, hkrati z nekaterimi drugimi dejanji elektronskega poslovanja, najprej uvedeno v upravni postopek (leta 2004),⁹⁵ tri leta za tem še v pravdni postopek, leto kasneje pa še v kazenski.

Ureditev je v vseh treh postopkih podobna.

Medtem ko je pogoj za elektronsko vročanje v pravdnem in kazenskem postopku enak, tj. da stranka sodišču sporoči, da želi vročitev pisanja v varen elektronski predal oziroma sama pošlje pisanje na sodišče po tej poti, je v upravnem postopku dana dodatna možnost. Upravni organ lahko po elektronski poti vroči pisanje tudi, če sam zanesljivo ugotovi, da ima stranka varen elektronski predal. Taka ureditev strankam vsiljuje elektronsko vročanje tudi, če same niso dale pobude za to. Ko oseba enkrat odpre varen elektronski predal, ne da bi za to vedela, pade v zakonsko domnevo ZUP, da se ji pisanja v upravnem postopku vročajo po elektronski poti.

Tako kot v pravdnem je tudi v kazenskem postopku določena skupina oseb oziroma organov, pri katerih se domneva večja zanesljivost, zaradi česar se pisanja vedno vročajo v varen elektronski predal. V to nezaključeno skupino spadajo državni tožilec in drugi državni organi, odvetniki, sodni izvedenci, sodni cenilci, sodni tolmači ter morebitni drugi, za katere se domneva zadostna zanesljivost.

Tudi v upravnem postopku so državni organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti ter pravne in fizične osebe, registrirane za opravljanje dejavnosti, glede vročanja postavljene v poseben položaj, in sicer se jim pisanja praviloma vročajo na elektronski način, če varnega elektronskega predala nimajo, pa po fizični poti. Zanje torej ne velja obveznost odprtja varnega elektronskega predala, kot je to določeno za določene skupine v pravdnem in upravnem postopku, kljub temu pa obstaja tendenca elektronskega vročanja, če je to seveda mogoče.

⁹² Vir: <http://www.finlex.fi/pdf/saadkaan/E0030013.PDF> (15. 5. 2011).

⁹³ Code de Procedure Civile, 21. naslov 1. knjige. Vir: http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?sessionId=9E8EB0C872B17F1E8F6293E61AF202F5.tpdjo11v_1?idSectionTA=LEGISCTA000006117246&cidTexte=LEGI TEXT000006070716&dateTexte=20110516 (16. 5. 2011).

⁹⁴ Vir: http://ec.europa.eu/civiljustice/serv_doc/serv_doc_ec_en.htm (12. 5. 2011).

⁹⁵ Področje na podzakonski ravni ureja Uredba o upravnem poslovanju, Uradni list RS, št. 20/2005 s spremembami in dopolnitvami.

Elektronska pot vročanja je v vseh treh postopkih ista, torej prek informacijskega sistema (v upravnem postopku je to poseben informacijski sistem za sprejem vlog, vročanje in obveščanje) s posredovanjem organizacije, ki opravlja elektronsko vročanje kot svojo dejavnost. Hkrati s pisanjem v varen elektronski predal se v vseh treh postopkih o tem pošlje na naslovnikov elektronski naslov informativno obvestilo. Naslovnik ima rok 15 dni, ki teče od prispetja pisanja v varen elektronski predal. V tem roku mora pisanje prevzeti, kar stori tako, da z uporabo kvalificiranega elektronskega potrdila dokaže svojo istovetnost, z elektronskim podpisom podpiše vročilnico in presname pisanje. Vročitev v vseh treh postopkih velja za opravljeno z dnem, ko naslovnik prevzame pisanje, o čemer se pošiljatelj obvesti z elektronsko vročilnico. Če ga ne prevzame, velja pisanje v upravnem in pravnem postopku za vročeno s potekom petnajstega dne, s to razliko, da se v pravnem postopku pisanje nato izbriše, naslovnik pa obvesti, da ga lahko prevzame na sodišču, v upravnem postopku pa lahko naslovnik po poteku roka še vedno dostopa do pisanja v varnem elektronskem predalu. V kazenskem postopku pa je ureditev v primeru neprevzema pisanja drugačna. Po preteku roka informacijski sistem pisanje izbriše, naslovnika in sodišče pa obvesti, da se bo pisanje vročalo ponovno, in sicer po fizični poti. Ureditev je smiselna, saj je kazenski postopek po naravi navadno bolj obremenjujoč za subjekt vročanja in je zato treba poskrbeti za to, da bo pisanje zagotovo vročeno.⁹⁶

Elektronsko vročanje je do zdaj zaživel le v upravnem postopku, kjer je bilo tudi najprej uvedeno, na njegovo uporabo v sodnih postopkih pa bo treba še počakati.

11. Sklep

Elektronsko vročanje v sodnih postopkih bo poslovanje sodišč poenostavilo, naredilo vročanje preglednejše, hitrejšo in bolj zanesljivo (poleg tega je še bolj ekološko). Glede na to, da ima velik odstotek strank v postopkih pooblaščenca (odvetnika), za katere bo elektronsko vročanje obvezno, hkrati pa je čedalje večji del prebivalstva več del z internetom, se bo število klasičnih vročitev zmanjšalo, kar bo hkrati vročanje pocenilo. Prednosti elektronske oblike vročanja je tako veliko, šele ko bo zaživel v praksi, pa se bodo pokazale slabosti.

V želji po čimprejšnjem doseganju vseh teh prednosti, ki jih bo elektronsko poslovanje sodstva prineslo, pa je treba pri ureditvi in izvajanju vseh treh komponent, organizacijske, tehnološke in institucionalne, vedno upoštevati načela pravne varnosti in predvidljivosti, pravičnosti, enakosti pred zakonom in ekonomičnosti.

⁹⁶ Členi 117 in 117a ZKP in 83 do 91 ZUP.

[35.077.3+347.931]:004.7
Pravni letopis 2011, str. 339–359

NEŽA POGORELČNIK

Elektronsko vročanje

Razvoj informacijske tehnologije in tehnike ter posledično čedalje pogostejša uporaba interneta sta sprožila zahtevo po pravni ureditvi elektronskega poslovanja, kamor spada tudi elektronsko vročanje.

V prispevku avtorica predstavi razvoj pravne ureditve elektronskega poslovanja na mednarodni, evropski in slovenski ravni. Nato se osredotoči na elektronsko vročanje po trenutno veljavnem Zakonu o pravdnem postopku ter ga primerja z ureditvijo v kazenskem in upravnem postopku. Posebej izpostavlja institut fikcije vročitve, do česar pride, če naslovnik pisanja ne prevzame iz varnega elektronskega predala, ter problem teka 15-dnevnega roka, v katerem mora to storiti.

Uvedba elektronske oblike vročanja v sodnih postopkih bo poslovanje sodišč poenostavila, naredila vročanje preglednejše, hitrejše, cenejše in bolj zanesljivo. Prednosti te oblike je na videz veliko, šele ko bo zaživel v praksi, pa se bodo pokazale tudi slabosti.

Ključne besede: elektronsko poslovanje, elektronsko vročanje, varen elektronski predal, varen elektronski podpis, Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu, portal e-sodstvo

[35.077.3+347.931]:004.7
Pravni letopis 2011, pp. 339–359

NEŽA POGORELČNIK

Electronic Service of Documents

Development of information technology and technical devices and as a consequence increased use of internet caused a requirement for legal regulation of electronic commerce and electronic service delivery as part of it.

At the beginning the author presents the development of legal regulation of electronic commerce at the international, European and Slovenian level. The core of the article discusses electronic service delivery according to Slovenian Civil Procedure Act and its comparison to regulation in criminal and administrative proceedings. The special attention is paid to the legal fiction of service, when the addressee does not pick up the electronic legal document waiting in the secure electronic system, and the problem of running 15-day period in which he or she has to do so.

The introduction of electronic form of service into court proceedings will simplify the administration of the courts and will make the service more transparent, cheaper, faster and more reliable. On the first glance there are a lot of advantages of electronic form of service, but only when it will be applied in practice, the disadvantages will be seen.

Keywords: electronic commerce, electronic service delivery, secure electronic system, Electronic Commerce and Electronic Signature Act, e-justice portal